

Lehemädanikule soodsates tingimustes võivad kartulitaimed hävida 5–7 päevaga.

Kartulikasvataja põline nuhtlus on muutunud

Kartuli-lehemädanikku tekitava seene uued tüved on tunduvalt agressiivsemad ja kohanenud laiema ilmastikuskaalaga. Haiguse lööbimise algus on tulnud ligemale kuu aega varasemaks ning nakkus on tugevnenud.

Kartuli-lehemädanik teeb peavalu igale kartulikasvatajale. Lehemädanik, mida põhjustab haigustekitaja *Phytophthora infestans*, on olnud üks kõige enam majanduslikku kahju tekitav seenhaigus juba üle poolteise sajandi nii Eestis kui mujal maailmas.

Soodsates kasvu- ja arengutingimustes võib patogeen hävitada kogu kartuli maapealse osa ning põhjustada märkimisväärse saagikao. Suuri väljaminekuid nõuab ka kasvuaegne keemiline tõrje.

Toimunud muutused

Kartuli-lehemädaniku lööbimise algus on tulnud ligemale kuu aega varasemaks

maks, nakkus on tugevnenud. Põhjus on muutused lehemädanikku põhjustava seene epidemioloogias.

Juba 30 aastat ei ole enam tegu vana tuttava lehemädanikuga, vaid seda põhjustava seene uue ja agressiivsema vorminguga.

Kui muidu tahab lehemädaniku tekitaja kasvuks ja arenguks niisket ja jahedamapoolset (18–23°), kuid mitte liiga jahedat ilma, siis agressiivsed tüved on kohanenud senisest mitmekesisemates tingimustes. Patogeen tegutseb temperatuuride laiemas intervallis ega vaja väga palju niiskust.

Varem paljunes seen vaid sugutul teel, kandus edasi tuulehoogude ja vihmapiiskadega ning talvitus nakatunud seemnemugulates, säilides ladudes või pärast koristust mullas umbroht-kartulitena. Nüüdseks on patogeen võimeline paljunema ka sugulisel teel.

Oosporid säilivad ka mullas

Arvatavasti toodi teine paarumistüüp (A2) Euroopasse 1970-ndate lõpus seemnekartulitega Mehhikost. See avastati esmalt Šveitsis 1981. aastal.

Kui uus A2 paarumistüüp esineb põllul üksikuna, siis see veel sugulist paljunemist ei põhjusta. Ohtlikuks muutub olukord sel juhul, kui ühel põllul eksisteerivad kaks paarumistüüpi koos, kuna vastas-paarumistüüpide seeneniitide koostoime võib viia oosporide (sugulise paljunemise eoste) moodustumiseni. Oosporid on pakuskestalised, pidades vastu ebasoodsatele ilmastiku- ja keskkonnatingimustele. Seetõttu suudavad need mullas talvituda ka ilma mugulata.

Nakatub juba enne õitsemist

Eestis on mõlemad paarumistüübid olemas, esinedes sageli ühel ja samal põllul. Seega on suur tõenäosus, et kartuli-lehemädaniku tekitaja paljuneb suguliselt ka meil.

Tagajärjeks on suur risk, et lehemädanikule soodsal aastal võib taimestik nakatuda väga varakult, isegi juba enne õitsemist mais või juunis. Vihmade ilmadega pole ka alati võimalik pritsida või pole tõrje piisavalt tõhus. Oosporid võivad mullas eluvõimelisena säilida mitu aastat.